

Małgorzata H. Kowalczyk, Michał Szykut (red.), *Współczesne problemy resocjalizacji. W poszukiwaniu nowych rozwiązań*, seria wydawnicza: „Za kurtyną resocjalizacji”, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń 2015, ss. 393.

Publikacja *Współczesne problemy resocjalizacji. W poszukiwaniu nowych rozwiązań* to pierwsza pozycja z serii „za kurtyną resocjalizacji”. Monografia powstała na bazie dialogu pomiędzy teoretykami i praktykami z dziedziny nauk społecznych, interesujących się szczególnie obszarem szeroko pojętej pedagogiki resocjalizacyjnej. Publikacja jest zbiorem opracowań powstałych na bazie wystąpień zaprezentowanych podczas konferencji międzynarodowej pt. *Za kurtyną resocjalizacji. Droga do wolności*, która odbyła się w 2014 r.

We wstępie redaktorzy podkreślają konieczność podejmowania dyskursu na temat oddziaływań resocjalizacyjnych i ich efektywności, wskazując na potrzebę odwoływania się do różnych ujęć teoretycznych i badania etiologii przestępczości, a także wysuwają postulat rozwoju idei probacji jako formy alternatywnej wobec izolacji penitencjarnej. Monografia ma charakter interdyscyplinarny. Autorzy artykułów sytuują swoje opracowania w obszarze pedagogiki penitencjarnej i resocjalizacyjnej, podejmują zagadnienia związane z procesem resocjalizacji, probacji, a także wykonywaniem kar, obejmując także problematykę, prawną-karną, psychologiczną, socjologiczną i filozoficzną.

Treść artykułów odpowiada przyjętym założeniom, Autorzy wskazują na współczesne problemy w obszarze resocjalizacji, poszukując nowych rozwiązań; zasadne jest tu zwrócenie uwagi na artykuł Romana Zielonki, prezentujący projekt realizowany w Niemczech. R. Zielonka prezentuje projekt *Come In* zapobiegający wykluczeniu społecznemu bądź zawodowemu, skierowany do osób, które „nie ukończyły 25 roku życia, nie ukończyły żadnej szkoły, potrzebują wsparcia w rozwiązywaniu problemów osobistych, takich jak np. regulacja zadłużenia, pomoc w poszukiwaniu mieszkania, wsparcie w sytuacjach kryzysowych, potrzebują pomocy w rozwinięciu perspektyw

zawodowych, borykają się w pewnej mierze z problemami natury psychicznej lub prawnej”. Podmioty realizujące projekt *Come In*, to podmioty częściowo odpowiadające członkom zespołów interdyscyplinarnych funkcjonujących w warunkach polskich (m.in.: policja, urzędy, poradnie). Założeniem projektu jest pomoc w rozwiązaniu ww. problemów, a także pomoc w usamodzielnieniu się. Zaletą projektu jest możliwość uczestniczenia w nim osób niezależnie od ich narodowości, wyznania, kultury itd., a także zmiana zachowań osób objętych projektem, stanowiąca element prewencyjny, zapobiegający ostracyzmowi, szczególnie istotny z perspektywy oddziaływań resocjalizacyjnych.

Recenzowana publikacja składa się z czterech części, jest to zrozumiałe ze względu na wieloaspektowość i złożoność prezentowanych treści. Część pierwsza zawiera kryminologiczny i wiktyimizacyjny wymiar zachowań przestępczych. Artykuły znajdujące się w tej części dotyczą sprawców przemocy domowej, seksualnej, zachowań suicydalnych, a także kategorii seryjnych morderstw. Kolejna, druga część odnosi się do specyfiki pracy kuratorów sądowych w ujęciu porównawczym. Zawarte w nich opracowania, m.in. Sarah Mainwaring, Roberta J. Cotterella oraz Jana Hannanta, opisują system probacji w Wielkiej Brytanii. S. Mainwaring charakteryzuje formy współpracy pomiędzy ośrodkami naukowymi a instytucjami probacyjnymi w ramach projektu badawczego. R. J. Cotterell i J. Hannant prezentują rozwiązania systemu brytyjskiego prywatyzującego instytucje probacyjne. W rozdziale drugim znajdują się artykuły, w których autorzy podejmują tematykę francuskiego i polskiego systemu probacji, prezentując rozwiązania przyjęte w danym systemie, ale także problemy wymagające interwencji. Rozdział trzeci poświęcony jest teoretycznym i praktycznym aspektom resocjalizacji nieletnich. Artykuły dotyczą metodologii badań przemian funkcji rzeczywistej instytucji zakładu poprawczego, osób uzależnionych i ich perspektyw, odporności psychicznej, odpowiedzialności wychowawczej, samoświadomości wychowanków, jak również stymulacji do zmian tożsamości wychowanków przez sztukę – fotografię. Część czwarta, a zarazem ostatnia część publikacji, odnosi się do aspektów opieki i wsparcia wobec osób zagrożonych przestępczością. Autorzy prezentują pogłębione refleksje na temat wspólnoty jako grupy wsparcia w terapii osób uzależnionych od alkoholu, aktywności wolontariackiej osób niedostosowanych społecznie w hospicjum, zapobieganiu wykluczeniu zawodowemu i społecznemu młodzieży na podstawie projektu *Come In*, a także funkcjonowaniu zespołów interdyscyplinarnych.

Szczególnie interesujące pod względem użyteczności zarówno dla praktyki kuratorskiej, jak i rozwiązań na poziomie systemowym, wydają się być artykuły Michała Szykuta i Anny Janus-Dębskiej. Pierwszy z powyższych to artykuł M. Szykuta *Proces emancypacji kuratorskiej służby sądowej w Polsce. Kontynuacja, przełom czy stagnacja?* Autor dokonuje próby porównania systemu anglosaskiego i polskiego systemu probacji w kontekście ich emancypacji. Szczególnie ważny wydaje się być fragment dotyczący zestawienia sylwetek kandydatów do zawodu kuratora sądowego. Autor eksponuje umiejętności i kompetencje wykwalifikowanych pedagogów (psychologów i prawników), wskazując na niedostateczne umiejętności praktyczne prawników w zakresie praktyki resocjalizacyjnej i form oddziaływań wobec różnorodnych kategorii sprawców, terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach, a także pomocy udzielanej osobom uzależnionym; w artykule Autor nie deprecjonuje roli prawników jako kandydatów na stanowisko kuratora, podając, iż „[...] ich znajomość prawa oraz umiejętności analizy i syntezy obowiązujących przepisów jest bardzo przydatna, zaś uzupełniona o studia podyplomowe z zakresu resocjalizacji, może okazać się wystarczająca do wykonywania zawodu kuratora”. M. Szykut konkluduje, wskazując na wymogi stawiane kandydatom, iż potrzebą jest przeanalizowanie systemu probacji i debaty nad zmianą kryteriów wymaganych wobec osób kandydujących na stanowisko kuratora sądowego.

Kolejnym artykułem mieszczącym się w obszarze szeroko rozumianej probacji jest artykuł Anny Janus-Dębskiej nt. *Uwarunkowania i przeszkody wykonywania kary ograniczenia wolności*. Autorka zaprezentowała wyniki badań własnych dotyczących praktycznych problemów wykonywania orzeczeń w zakresie prac na cele społeczne w opinii kuratorów zawodowych. Autorka prowadziła badania w grupie 335 podmiotów, we wszystkich okręgach w Polsce. A. Janus-Dębska wskazuje na przyczyny niewykonywania kary ograniczenia wolności w r. 2011, podając dane ze sprawozdania Wydziału Statystyki Ministerstwa Sprawiedliwości, jednak szczegółowej analizie poddaje dane uzyskane podczas badania. Autorka eksponuje problemy, które wpływają na przewlekłość postępowania wykonawczego w sprawach z orzeczoną karą ograniczenia wolności (uchylanie się skazanych od pracy, wykonywanie prac nieregularnie, w niepełnym wymiarze godzin, niestawianie się skazanych na wezwania sądu i kuratora, zły stan zdrowia, problemy z ustaleniem pobytu skazanego itp.); następnie, odnosząc się do uzyskanych danych, wskazuje na możliwości rozwiązania tych problemów powołując się na rozwiązania przyjęte w zagranicznych systemach służby probacyjnej (*pre-sentence report* funkcjonująca m.in. w Wielkiej Brytanii). Artykuł uważam za

szczególnie istotny, gdyż Autorka dokonuje analizy i wskazuje na przykładowe rozwiązania praktyczne, które mogą zmienić funkcjonowanie systemu probacji w Polsce.

Prezentowane w publikacji treści odpowiadają szczególnie istotnym problemom rzeczywistości. Autorzy artykułów składających się na recenzowaną monografię podejmuje częściowo opisane w literaturze zagadnienia, dokonując pogłębionej analizy. Niewątpliwie najcenniejszą częścią publikacji są artykuły, których problematyka jest jeszcze mało znana w polskiej literaturze, dotyczy to m.in. artykułu Małgorzaty H. Kowalczyk opisującej *Transgerencyjne wzory przemocy seksualnej w genezie zachowań kobiet wykorzystujących seksualnie dzieci*.

Autorzy artykułów dokonują próby analizy danych problemów, skupiając się równocześnie na możliwościach zmiany i transformacji ujęć problematycznych, a także prezentują oraz konstruują propozycje programów, projektów oddziaływań wobec prezentowanych zagadnień. Istotne, a zarazem innowacyjne treści, pozwalają na szczególne wyróżnienie publikacji ze względu na praktyczne rozwiązania prezentowane w monografii, które mogą zostać zaadoptowane do polskich realiów i wdrożone przez dzisiejszych praktyków – pedagogów, wychowawców, terapeutów i kuratorów. Zaprezentowane wyniki badań są stosunkowo nowe, a ujęcia teoretyczne opisane są na podstawie literatury rodzimej i zagranicznej, obejmującej w większości nowoczesne pozycje. Uważam, iż istotne jest podkreślenie erudycji Autorów, wykazujących się pogłębioną znajomością prezentowanych problemów.

Artykuły składające się na publikację obejmują aspekty teoretyczne, metodologiczne, a także praktyczne w ujęciu komparatystycznym, co niewątpliwie stanowi największą wartość monografii. Uniwersalność, wieloaspektowość treści powoduje, iż jest to pozycja skierowana do szerokiego grona odbiorców; mogą sięgnąć po nią zarówno pedagodzy, psychologowie, socjologowie, prawnicy, praktycy, jak również zainteresowani obszarem problemów resocjalizacji. Podkreślając różnorodność, a zarazem holistyczne ujęcie tematów, uważam, iż warto zapoznać się z monografią, która może stanowić inspirację do podejmowania dalszych badań naukowych nad zaprezentowaną tematyką.

Anita Kotlenga